

HØRINGSINNSPILL TIL KLIMAKUR 2020 FRA FORUM FOR MILJØTEKNOLOGI

1. Innledning

Forum for Miljøteknologi synes det er fint at Klimakur 2020 jobben er gjort. Arbeidet viser at det er dyrt og krevende å nå klimautslippsmålene. For å nå målene er det blant annet indikert at det er nødvendig å subsidiere drifting av blant annet biobrenselanlegg. Forumet vil peke på at det er uheldig å utvikle industri som er avhengig av driftssubsidier. Vårt innspill er at det vil være viktigere om det gis investeringsstøtte til etablering og utvikling av virksomhet som gir lønnsomme utslippskutt over tid. Det er mulig å gjennomføre Klimakur uten å gjøre noe på miljøteknologi i Norge, men det vil være uheldig.

Formålet for Forum for Miljøteknologi som næringspolitisk forening er å utvikle en komplett miljøteknologisk næringsklynge til en nasjonal ledende næring i et globalt perspektiv. Vårt perspektiv er dermed lengre enn Klimakur 2020 og vi ønsker å posisjonere norsk industri i forhold til de store globale vekstområdene innen miljøteknologi og fornybar energi. Her står bedriftene overfor en dobbelt utfordring: Det ene er det norske kostnadsnivået, det andre er det faktum at konkurrentlandene på disse områdene har langt bedre rammevilkår på flere ledd i verdikjeden.

Utgangspunktet for vårt arbeid er medlemmenes prosjekter (se vedlagt liste). Dette er prosjekter i demo og pilotfase som har en samlet investeringsramme på omkring NOK 3,5 milliarder. Arbeidet gis gjennomføringskraft ved å definere medlemmenes fellesinteresser, finne vinn-vinn situasjoner og strategier og ta tak i enkeltprosjekter som medlemmene er villige til å gi gjensidig støtte. Flere av prosjektene er viktige å få satt i gang for at Norge skal kunne møte forpliktelsene om energieffektivisering, fornybar energiproduksjon og reduksjon av eksisterende utslipp. Det er derfor av stor betydning at tiltakene i Klimakur ikke tar vekk fokus fra konkret teknologiutvikling.

I det påfølgende vil vårt høringsinnspill vektlegge hva som må til for at virkemiddelapparatet skal fungere slik at norsk næringsliv kan ta del i verdiskapingen innen miljø- og energiteknologi som kreves for å nå de klimapolitiske målene.

2. Misforholdet virkemidler og bedriftenes behov

Klimakur 2020 viser hvor utfordrende og ambisiøst det er å skulle nå målene om utslippskutt. Dette gjelder både målene innen 2020 og senere. Det er svært viktig at ikke de tiltak som iverksettes for å nå 2020-målene gjør det enda vanskeligere å nå 2030 og de senere mål.

Det er svært kortsiktig å legge ned industri som det foreslås i virkemiddelmeny 1, om dette ødelegger våre muligheter for å få opp industriproduksjon som er langsiktig bærekraftig. Som Sentralbank sjefen sa i sin siste tale 11. februar 2010: "Det har aldri før vært mer lønnsomt å flytte virksomhet ut av Norge".

Vi er opptatt av at det må gjøres noe med misforholdet mellom virkemidlenes innretning og de store bedriftenes behov for å kunne utløse omstilling og investeringer. Norsk næringsliv og norske forskningsmiljøer er verdensledende innen eksempelvis offshoreteknologi, maritim teknologi og teknologi i tilknytning til kraftkrevende industri. Det er utfordrende at utvikling av ny teknologi kan medføre CO₂-utslipp i etableringsfasen frem til 2020, men disse teknologiene skaper viktige konkurransefortrinn og har et stort utviklingspotensial på de markedene som vokser frem på miljøområdet.

Samtidig er det åpenbart at på disse nye markedene er den kommersielle risikoen langt høyere enn innenfor de etablerte markedene. Dette har flere årsaker:

- Markedene er i betydelig grad politisk skapt.
- Det må utvikles nye teknologier som ennå ikke har et etablert marked
- Det mangler i mange sammenhenger etablerte relasjoner mellom kunder og leverandører.

Med andre ord, her eksisterer en betydelig markedssvikt. For å bøte på dette har eksempelvis EU vedtatt et eget miljødirektiv og det såkalte supergruppeunntaket som frem til 31. desember 2013 gir et unntak fra EUs forbud mot statsstøtte. Ny teknologi og nye løsninger på miljøområdet vil kreve aktiv statlig medvirkning.

Forum for Miljøteknologi har gjennom konkrete prosjektsøknader for bedriftene og gjennom møter med alle relevante departementer kartlagt noen viktige hovedpunkt i arbeidet med å justere næringsstrategien.

a) Virkemidlene må være relevante

Forum for Miljøteknologis erfaring er at det er et betydelig misforhold mellom virkemidlenes innretning og bedriftenes behov. Det skyldes at markedet for miljøteknologi er et umodent marked der den kommersielle risikoen er langt høyere enn på mer etablerte markeder.

Videre er hovedtyngden i virkemiddelapparatet rettet inn mot små og mellomstore bedrifter. Skal miljøteknologistrategien lykkes må også de store bedriftene satse.

Svakhetene i virkemiddelapparatet er en alvorlig hemsko for de store bedriftenes vilje og evne til å satse på miljøteknologi. Disse svakheter må rettes opp.

b) Samordning av de politiske behandlinger og samordning på virkemiddelsiden

Næringslivet på miljøteknologiområdet har store praktiske problemer med å forholde seg til virkemidler som ikke bare hører inn under ulike departementer, men vi opplever også at departementenes praksis og virkemidlenes innretning er slik at særlig de store selskapenes prosjekter faller mellom flere stoler. Prosjektene medlemmene i Forum for Miljøteknologi arbeider med har falt utenom virkemiddelapparatet fordi det eksisterer et alvorlig misforhold mellom virkemidlenes innretning og bedriftenes behov.

For å løse dette problemet kreves en bedre samordning

- Mellom departementene, i første rekke NHD, MD og OED.
- Av departementenes utforming og praktisering av retningslinjene fra departementene til virkemiddelapparatet.
- Mellom de forskjellige delene av virkemiddelapparatet.

Vårt forslag er at NHD påtar seg rollen som en samordnende instans med sikte på å løse de problemer som næringslivet møter i miljøteknologipolitikken som følge av misforholdet mellom virkemidlenes innretning og bedriftenes behov.

Våre medlemmer peker på de følgende elementer for at virkemidlenes innretning skal kunne løfte prosjektene i den kritiske fasen fra FOU til kommersialisering:

- *Tilskuddene må kunne utgjøre mer enn 50 % av bedriftenes investeringer.* Forutsetningen er at investeringen er begrenset til miljø og miljøteknologi. I følge EUs miljødirektiv kan store bedrifter motta investeringsstøtte på inntil 60 %.
- *Investeringene må frembringe en miljønnovasjon.* Dette er som nevnt et av EUs kriterier i miljødirektivet. En miljønnovasjon kan defineres som et produkt, en prosess, tjeneste eller teknologisk løsning som bidrar til en miljømessig forbedring og som har et klart kommersielt potensial. Det må her legges til grunn at det er bedriften som gjennom sin del av investeringen skal definere det kommersielle potensialet. Myndighetenes rolle er å legge forholdene til rette.
- *Den nye ordningen må rettes inn mot utviklingsprosjekter.* Det innebærer blant annet prosjekter etter FoU-fasen, pilotprosjekter og demonstrasjonsprosjekter. Dette er i tråd med funnene i de utredningsprosjektene som er iverksatt gjennom Strategisk råd.
- *Den nye ordningen bør sees i sammenheng med andre virkemidler.* Det kan eksempelvis bety at en bedrift kan søke om en IFU-kontrakt til et forprosjekt, og at bedriften i neste fase kan søke om støtte fra den nye ordningen til eksempelvis et pilotprosjekt. Det er viktig at ulike støtteordninger/støtte til prosjektets ulike faser befinner seg innenfor samme offentlige "virkemiddelparaply" og slik bidrar til fleksibilitet og samarbeid innen virkemiddelapparatet. Her bør man også vurdere koblinger til andre virkemidler – herunder Enova.
- *Den nye ordningen må ha et strategisk formål.* Formålet med den nye ordningen er å stimulere næringslivets miljøteknologisatsing med utgangspunkt i både en miljøpolitisk og næringspolitisk ambisjon. Forvaltningen av den nye ordningen er lagt til Innovasjon Norge. Det vil da være viktig at Innovasjon Norge gis økonomiske og formelle rammer som gjør organisasjonen i stand til å etterleve formålet med den nye ordningen.
- *Den nye ordningen må komme raskt på plass.* Dette er avgjørende fordi mange store prosjekter avventer nå den politiske behandlingen av den nye ordningen. Ikke minst er det kritisk å holde trykk og kontinuitet i teknologiutviklingen for å henge med i konkurransen med EU-landene.

c) Garantiordninger for utvikling og kommersialisering av miljøteknologi

Norges bidrag til miljøverdiskaping kan vise seg å bli eksport av miljø- og fornybar energiteknologiløsninger. I følge Menon-rapporten fra mai 2009 er det få bedrifter innenfor miljøteknologi-området som har benyttet seg av GIEKs ordninger. Ordningene er tilgjengelige for eksport av miljøteknologi, men behovet her er annerledes enn for eksempel ved eksport av skip. Det er nevnt som en hindring for kommersialisering av løsninger at kjøper av teknologien krever garantier fra selger. GIEKs produkter virker motsatt (garanti for kjøpers mislighold).

GIEK dekker ikke finansieringsbehov til utviklingsbedrifter. Slike bedrifter (enten det er snakk om miljøteknologi eller annen teknologi) må sikre seg en finansiering som er tilstrekkelig til å kunne utvikle og levere. Ved større teknologiprojekter krever kjøperen i tillegg sikkerhet for selgers leveringsevne (ekstern garanti eller gjennom en finansiell buffer). Behovet kan være situasjonsbestemt og forbigående. Men det er ikke usannsynlig at behovet vil være langvarig.

Regjeringen har foreslått en garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri. Det er en ordning hvor garantien knyttes til kjøpers forhold, altså samme vei som GIEKs øvrige produkter. Men det er en innenlands ordning og den bryter med GIEKs produktspekter for øvrig. Dette er et eksempel på at Regjeringen ikke går av veien for å bryte med etablerte rammer på dette området. På samme måte bør det vurderes å bruke statsgarantert finansiering for bedrifter med behov for lånefinansiering av miljøteknologiprojekter.

3. utfordringer for konkret handling for å iverksette forslagene i Klimakur

Beslutningsgrunnlaget for investeringer med langt perspektiv må være av en art som næringslivet kan stole på. Det er viktig at norske selskaper og kapital får noe drahjelp for å kunne gjøre positive investeringsbeslutninger i umodne miljø- og fornybar energiteknologimarkeder. Det finnes mange kilder til støtte, men som beskrevet over blir resultatet at prosjektene ikke blir realisert.

I budsjettet for 2010 ble det etablert en egen pott til miljøteknologiprojekter på NOK140 millioner under Innovasjon Norge. Innretningen på midlene forventes ikke å være klar før over sommeren. Det er dermed usikkert om det vil kunne utbetales midler over potten i inneværende år. I revidert budsjett ble det foreslått bevilget ytterligere 500 millioner for perioden fra 2011-13 til miljøteknologi og at disse skal ligge under Miljødepartementet. Forum for miljøteknologi vil peke på viktigheten av samordning og av at innretninger nå gir mulighet også for store bedrifter som kan løfte andre med seg.

Næringslivet har store praktiske problemer med å måtte forholde seg til virkemidler som ikke bare hører inn under ulike departementer, men vi opplever også at departementenes praksis og virkemidlenes innretning er slik at særlig de store selskaperes prosjekter faller mellom alle stoler. Et konkret eksempel er vedlagte oversikt over de miljøteknologiprojekter som medlemmene i Forum for Miljøteknologi arbeider med. De fleste av disse prosjektene har falt utenom virkemiddelapparatet fordi det eksisterer et alvorlig misforhold mellom virkemidlenes innretning og bedriftenes behov.

Forum for Miljøteknologi vil også peke spesielt på behovet for å få avklart Norges forhandlinger om kvotedirektivet og forholdet til NER300-ordningen. Det er uheldig for norske aktører om det ikke gis anledning til å søke på ordningen, eller om det gis anledning men med svært kort frist. Våre europeiske konkurrenter har her forutsigbarhet og forbereder sine søknader i disse dager.

4. Sammenhengen energi, klima og lønnsomhet

Sammenhengen mellom energi og klima, fornybar kraftproduksjon og kraftkrevende industri må utredes. Energieffektivisering må gjøres til en del av klimaregnskapet selv om det ikke per se gir utslippsreduksjon, og telle inn mot klimamålet. Avklaringer er viktig for å ha mulighet til å få lønnsomhet for større energieffektiviseringstiltak.